

Çelik, N. (2025). Afet Yönetiminde Medya Araçlarının Gücü: 6 Şubat Depremi Örneği, *Kritik İletişim Çalışmaları Dergisi*, 7(1), 33-58.

Afet Yönetiminde Medya Araçlarının Gücü: 6 Şubat Depremi Örneği

The Power of Media Tools in Disaster Management: The Case of the February 6 Earthquake

Nuriye ÇELİK^a

Doi: 10.53281/kritik.1654055

^a Doç. Dr., Sinop Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, Sinop, nuriyeseinelcelik@gmail.com, 0000-0001-6368-1956

MAKALE BİLGİLERİ

Makale:

Gönderim Tarihi 08.03.2025
Ön Değerlendirme 22.03.2025
Kabul Tarihi 20.06.2025

Anahtar Kelimeler:

Afet Yönetimi, Kriz İletişimi, Sosyal Medya, Dezenformasyon, 6 Şubat Depremi.

Key Words:

Disaster Management, Crisis Communication, Social Media, Misinformation, February 6 Earthquake.

ÖZET

Bu çalışma, medya araçlarının afet yönetimindeki rolünü inceleyerek, uluslararası uygulamalar ile Türkiye'deki medya kullanımını karşılaştırmalı bir perspektiften ele almaktadır. 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri sürecinde geleneksel ve dijital medya araçlarının etkinliği değerlendirilmiş, sosyal medyanın kriz iletişimi, dezenformasyon, kamu kurumları ve sivil toplum örgütleri arasındaki koordinasyon açısından nasıl bir rol oynadığı analiz edilmiştir. Uluslararası düzeyde Japonya, ABD ve Avrupa Birliği'nde medya temelli afet yönetimi sistemleri incelenerek, Türkiye'deki uygulamalarla karşılaştırılmıştır. Çalışmanın temel bulguları sosyal medyanın afet anlarında bilgi akışını hızlandırarak toplumsal dayanışmayı güçlendirdiğini, ancak dezenformasyon ve erişim kısıtlamaları gibi sorunların kriz yönetimini olumsuz etkilediğini ortaya koymaktadır. AFAD ve diğer resmi kurumların medya stratejileri, FEMA ve JMA gibi uluslararası afet yönetim modelleri ile kıyaslanarak değerlendirilmiş ve Türkiye'de medya entegrasyonunun geliştirilmesi için öneriler sunulmuştur. Çalışma, afet yönetiminde medya araçlarının daha etkin kullanılmasına yönelik politika önerileri geliştirerek, kriz iletişiminde medya stratejilerinin iyileştirilmesine katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

ABSTRACT

This study examines the role of media tools in disaster management by adopting a comparative perspective, analyzing both international practices and Türkiye's media usage. The effectiveness of traditional and digital media tools during the February 6, 2023, Kahramanmaraş earthquakes is evaluated, with a particular focus on the role of social media in crisis communication, misinformation management, and coordination between public institutions and civil society organizations. At the international level, media-based disaster management systems in Japan, the United States, and the European Union are examined and compared with Türkiye's practices. The study's key findings indicate that social media accelerates information flow during disasters and strengthens social solidarity; however, challenges such as misinformation and access restrictions negatively impact crisis management. The media strategies of AFAD and other public institutions are analyzed in comparison with international disaster management models, such as FEMA and JMA, leading to recommendations for improving media integration in Türkiye. This study aims to contribute to the enhancement of media strategies in crisis communication by developing policy recommendations for more effective use of media tools in disaster management.

© 2018- e-ISSN 2667-6850

GİRİŞ

Afetler toplumsal düzeni sarsan ve geniş çapta fiziksel, ekonomik ve psikososyal etkiler yaratan

olaylardır. Bu tür kriz durumlarında, doğru ve hızlı bilginin iletilmesi hayati öneme sahiptir. Medya araçları, afet yönetiminde hem bilgi akışını sağlama hem de kamuoyunu yönlendirme açısından kritik bir role sahiptir (Palen & Hughes, 2018). Geleneksel medya, uzun yıllardır kriz dönemlerinde haber kaynağı olarak işlev görse de dijitalleşmeyle birlikte sosyal medya platformları, afet yönetiminin önemli bir bileşeni haline gelmiştir (Houston et al., 2015).

Sosyal medya kriz anlarında bilgi paylaşımı, yardım organizasyonu ve kamuoyu farkındalığının artırılması gibi çok yönlü işlevler üstlenmektedir. Özellikle acil durum anlarında hızlı bilgi akışı sağlayarak, arama-kurtarma çalışmalarına destek olabilmekte ve halkın bilinçlendirilmesine katkı sunmaktadır (Vieweg et al., 2010). Ancak bu süreçte, dezenformasyon ve bilgi kirliliği gibi riskler de ortaya çıkmaktadır. Yanlış veya manipüle edilmiş bilgiler, kriz yönetimini zorlaştırarak afet sonrası kaosa yol açabilmektedir (Starbird, 2017). Bu çalışma, afet yönetiminde medya araçlarının işlevselliğini incelemeyi amaçlamaktadır. Literatür taraması yöntemi kullanılarak uluslararası afet yönetimi uygulamalarında medya araçlarının nasıl kullanıldığı analiz edilmiş ve bu uygulamalar 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri ile kıyaslanmıştır. Çalışma geleneksel ve sosyal medya araçlarının afet yönetiminde oynadığı rolü ele alırken, kriz iletişiminde yaşanan sorunları ve bu süreçte ortaya çıkan etik tartışmaları da içermektedir. 6 Şubat depremi özelinde medya kullanımının etkinliği değerlendirilerek, uluslararası afet yönetimi uygulamalarıyla benzerlikler ve farklılıklar ortaya konmuştur. Çalışmanın bulgularının, afet yönetimi politikalarının geliştirilmesine katkı sağlaması ve kriz iletişiminin daha etkin hale getirilmesine yönelik öneriler sunması ile çalışma sonlandırılmıştır.

1. Literatür Taraması ve Kavramsal Çerçeve: Afetin Tanımlanması ve Yönetimi

Afetler, doğal, teknolojik veya insan kaynaklı olaylar sonucunda toplumun normal işleyişini ciddi şekilde kesintiye uğratan, geniş çaplı yıkım ve can kaybına yol açan olaylar olarak tanımlanmaktadır (Alexander, 2013). Dünya genelinde afetler, sadece fiziksel zararlarla sınırlı kalmayıp, ekonomik çöküşler, sosyal bozulmalar ve psikososyal travmalar gibi çok boyutlu etkiler yaratmaktadır (Tierney, 2019). Bu nedenle afet yönetimi, yalnızca acil müdahale süreçlerini değil, aynı zamanda afet öncesi risk azaltma, afet anındaki kriz yönetimi ve afet sonrası iyileşme süreçlerini kapsayan bütüncül bir yaklaşıma dayanmalıdır (UNDRR, 2020). Afetler yalnızca fiziksel yıkımla sınırlı olmayıp, ekonomik, sosyal ve siyasal etkileri nedeniyle tüm insanlığı etkileyen bir duruma dönüşmekte, afetzedelik ise yalnızca doğrudan mağduriyet yaşayan bireylerle sınırlı olmayıp gündelik yaşam pratiklerinin bozulması üzerinden tüm toplumlar bu durumdan etkilenmektedir (Can,2020).

Afet yönetimi, önleme (mitigation), hazırlık (preparedness), müdahale (response) ve iyileştirme (recovery) olmak üzere dört temel aşamadan oluşmaktadır (Haddow, Bullock & Coppola, 2020):

1. **Önleme (Mitigation):** Afetlerin etkilerini azaltmaya yönelik yapısal ve yapısal olmayan önlemleri içerir. Yapısal önlemler arasında dayanıklı altyapı inşası, deprem yönetmeliklerinin uygulanması gibi tedbirler yer alırken, yapısal olmayan önlemler risk farkındalığı eğitimleri ve erken uyarı sistemlerini kapsamaktadır (Paton & Johnston, 2017).
2. **Hazırlık (Preparedness):** Afetlere karşı toplumun, kurumların ve bireylerin bilinçlendirilmesini, acil durum planlarının oluşturulmasını ve tatbikatların yapılmasını içermektedir (Lindell & Perry, 2004).
3. **Müdahale (Response):** Afet anında hızla devreye giren acil durum mekanizmalarını ve kurtarma çalışmalarını içerir. Bu aşamada medya hem halkı bilgilendirme hem de yardım organizasyonlarını koordine etme açısından kritik bir rol oynamaktadır (FEMA, 2021).
4. **İyileştirme (Recovery):** Afet sonrası dönemde fiziksel, sosyal ve ekonomik yapıların yeniden inşa edilmesini amaçlayan süreçtir. Toplumun afet sonrası eski haline dönmesini sağlamak için uzun vadeli planlamalar bu aşamada gerçekleştirilir (Coppola, 2015).

Bu süreçlerin her birinde medya araçları, risk iletişimi, kriz yönetimi ve halkın bilinçlendirilmesi açısından merkezi bir konumda yer almaktadır (Houston vd., 2015; Palen & Hughes, 2018). Afet öncesinde medya, toplumun afet farkındalığını artırmada ve erken uyarı sistemleri aracılığıyla riskleri minimize etmede kritik bir araç olarak işlev görmektedir (Wright & Tierney, 2022). Afet anında ise medya, halkın hızlı bir şekilde bilgilendirilmesi, acil yardım faaliyetlerinin koordine edilmesi ve kamuoyunun yönlendirilmesi açısından büyük bir etkiye sahiptir (Houston et al., 2015). 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri örneğinde görüldüğü üzere, medya hem kriz iletişiminde hem de kamuoyunun bilgilendirilmesinde merkezi bir rol oynamıştır. Ancak, bu süreçte bilgi kirliliği, dezenformasyon ve kriz anlarında medya platformlarına erişim kısıtlamaları gibi sorunlar da ortaya çıkmıştır. Bu nedenle afet yönetimi çerçevesinde medya araçlarının doğru, güvenilir ve etkin kullanımına yönelik politikalar geliştirilmesi gerekmektedir (Starbird, 2017).

Afet yönetiminde medya araçlarının rolü, yalnızca bilgilendirme işleviyle sınırlı kalmamakta, aynı zamanda toplumsal algıyı şekillendiren ve kriz anlarında risk yönetimini doğrudan etkileyen bir dinamik olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda, Ulrich Beck'in Risk Toplumu Kuramı, Manuel Castells'in Ağ Toplumu ve Habermas'ın Kamusal Alan teorileri, kriz anlarında medya araçlarının işleyişini ve toplumsal etkilerini açıklamak için önemli çerçeveler sunmaktadır. Ulrich Beck (1992),

modern toplumları "risk toplumu" olarak tanımlamakta ve çağdaş dünyada risklerin artık yerel değil, küresel ölçekli bir olgu haline geldiğini öne sürmektedir. Afetler, bu risk toplumunun temel unsurlarından biri olup, medya aracılığıyla nasıl çerçevelendiği ve kamuoyuna nasıl sunulduğu, afet yönetimi süreçlerini doğrudan etkilemektedir. Beck'e göre modern dünyada risk algısı, yalnızca fiziksel tehlikelere değil, aynı zamanda medya aracılığıyla üretilen bilgiye ve dezenformasyona dayalı olarak şekillenmektedir (Beck, 1992). 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri sürecinde sosyal medyada yayılan yanlış bilgiler ve resmi açıklamalar arasındaki çelişkiler, bu teorik çerçevenin güncelliğini ortaya koymaktadır. Manuel Castells'in Ağ Toplumu Kuramı (1996), dijital teknolojilerin toplumu nasıl dönüştürdüğünü ve bilgi akışının artık geleneksel hiyerarşik yapılardan bağımsız olarak ağlar üzerinden nasıl şekillendiğini açıklamaktadır. Afet yönetiminde sosyal medya, merkeziyetçi bilgi akışından, yatay ve katılımcı bir modele geçişin en önemli araçlarından biri haline gelmiştir. 6 Şubat depremlerinde X (eski adıyla Twitter) ve WhatsApp gruplarının resmi kurumlar kadar etkili bilgi akışı sağlaması, Castells'in ağ toplumuna dair öngörülerini doğrulamaktadır. Bu bağlamda, medya platformları yalnızca bilgi yayma aracı değil, aynı zamanda halkın kolektif dayanışma ve kriz yönetimine aktif katılımını sağlayan mekanizmalar olarak değerlendirilmelidir (Castells, 1996). Jürgen Habermas (1989), modern toplumlarda kamusal alanın medya tarafından şekillendirildiğini ve bu alanın demokratik katılım açısından kritik bir unsur olduğunu vurgulamaktadır. Afet anlarında medya, halkın kriz yönetimine katılımını artıran bir kamusal alan yaratabilirken, aynı zamanda devletin kriz yönetiminde medya üzerindeki denetimi aracılığıyla bu alanın sınırlandırılmasına da neden olabilir. 6 Şubat depremlerinde X (eski adıyla Twitter) ve TikTok'a getirilen erişim kısıtlamaları, kriz anlarında bilgi akışının nasıl kontrol edildiği ve kamusal alanın nasıl daraltıldığı konusunda önemli bir örnek teşkil etmektedir. Habermas'ın yaklaşımına göre, afet anlarında medya üzerindeki düzenlemeler, halkın kriz yönetimine aktif katılımını azaltarak kamusal alanın işleyişini sınırlayabilir (Habermas, 1989). Beck'in Risk Toplumu, Castells'in Ağ Toplumu ve Habermas'ın Kamusal Alan teorileri, afet yönetiminde medya araçlarının rolünü anlamada güçlü bir çerçeve sunmaktadır. Medyanın risk algısını nasıl inşa ettiği, kriz anlarında bilgi akışının nasıl yatay hale geldiği ve devletin medya üzerindeki kontrol mekanizmalarının demokratik katılım üzerindeki etkileri, bu kuramlar doğrultusunda incelenebilir. 6 Şubat 2023 depremleri örneği üzerinden bakıldığında, medyanın afet yönetimindeki rolü yalnızca bilgilendirme değil, aynı zamanda kolektif dayanışmayı örgütleme, dezenformasyonla mücadele etme ve kriz yönetiminde vatandaşların katılımını sağlama süreçleriyle doğrudan ilişkilidir.

Bu teorik çerçeveler, medyanın afet yönetim süreçlerinde nasıl işlev gördüğünü anlamamıza yardımcı olmaktadır. Beck'in Risk Toplumu kuramı, afet yönetiminde risk algısının nasıl şekillendiğini

açıklarken, Castells'in Ağ Toplumu yaklaşımı, sosyal medyanın kriz anlarında merkezi olmayan, yatay bir bilgi ağı oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Habermas'ın Kamusal Alan teorisi ise afet dönemlerinde medya araçlarının, halkın kriz yönetimine katılımını sağlama ve aynı zamanda bu alanı sınırlandırma potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir. Bu çerçevede, medya araçlarının kriz yönetimindeki rolü hem geleneksel medya hem de dijital medya bağlamında ele alınmalıdır. Özellikle afet dönemlerinde sosyal medyanın rolü giderek belirleyici hale gelmiş, medya sadece bir bilgilendirme aracı olmanın ötesine geçerek kriz anında organizasyon ve koordinasyon sağlayan bir platforma dönüşmüştür. 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri sürecinde de medya, hem halkın afet hakkında bilgilendirilmesinde hem de sivil toplumun yardım organizasyonlarını yönlendirmesinde kritik bir rol oynamıştır. Bundan sonraki bölümde, afet yönetiminde medya araçlarının küresel bağlamda nasıl kullanıldığı, farklı ülkelerin medya stratejilerinin neler olduğu ve Türkiye'deki uygulamaların bu modellerle nasıl kıyaslanabileceği ele alınacaktır. Bu karşılaştırmalı analiz, medya araçlarının kriz yönetimindeki etkinliğini değerlendirmeye ve gelecekte uygulanabilecek stratejilere dair çıkarımlarda bulunmaya olanak tanıyacaktır.

2. Afet Yönetiminde Medya Araçlarının Kullanımı

Son yıllarda yapılan araştırmalar, sosyal medyanın afet yönetimi süreçlerinde hem bilgi akışı hem de kriz iletişimi açısından kritik bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Afet ve kriz yönetiminde sosyal medyanın kullanımı üzerine yapılan bir inceleme, bu platformların özellikle hızlı bilgi yayma ve gönüllü organizasyonları mobilize etme açısından büyük bir avantaj sunduğunu göstermektedir (Çanakçı, Öztürk, & Şaşmazlar, 2022). Ancak, sosyal medyanın dezenformasyon riski taşıdığı da vurgulanmaktadır. Kahramanmaraş merkezli 6 Şubat 2023 depremleri özelinde yapılan bir analiz, sosyal medyada yayılan yanlış bilgilerin kriz iletişiminde nasıl bir tehdit oluşturduğunu ve bu süreçte dezenformasyonla mücadelede kullanılan yöntemleri incelemektedir (Koçyiğit, 2023). Benzer şekilde, İzmir Seferihisar depremi bağlamında yapılan başka bir çalışma, afet sonrası sosyal medya paylaşımlarının etik açıdan değerlendirilmesi gerektiğini ve trajedinin istismar edilmemesi için belirli düzenlemeler getirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır (Arklan & Koçyiğit, 2024). Sosyal medyanın kriz yönetimindeki işlevselliği ve zararları üzerine yapılan kapsamlı bir inceleme, bu platformların hızlı koordinasyon ve bilgi paylaşımı açısından avantaj sunduğunu ancak yanlış bilgilerin yayılmasını önlemek için daha iyi doğrulama mekanizmalarına ihtiyaç duyulduğunu ifade etmektedir (Demiröz, 2020). Ayrıca doğal afetlerde sosyal medya kullanımına ilişkin yapılan bir değerlendirme, kriz anlarında geleneksel medya ile sosyal medya arasındaki etkileşimi ve bu iki medya türünün afet süreçlerinde nasıl

bir bütünlük oluşturduğunu incelemektedir (Şahin & Demirbilek, 2023). Bu çalışmalar, sosyal medyanın afet yönetimindeki rolünü geniş bir perspektiften ele almakta ve bilgi paylaşımı, dezenformasyon, etik sorumluluk ve medya entegrasyonu gibi farklı boyutlarıyla değerlendirmektedir.

Benzer şekilde Apostol, Truică ve Paschke (2023), X (eski adıyla Twitter) verilerini kullanarak afetler sırasında yanlış bilgilendirmeyi tespit eden ve coğrafi konum-temelli içerik topluluklarını belirleyen bir sistem geliştirmiştir. Bu çalışma, afet yönetiminde sosyal medyanın bilgi doğrulama süreçlerini nasıl güçlendirebileceğini göstermektedir. Flores-Saviaga ve Savage (2020) ise, 2017 Meksika depremini ele alarak afet sonrası yanlış bilgilerin yayılmasını önlemek için topluluk tabanlı doğrulama süreçlerinin nasıl kullanılabileceğini incelemiştir. 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş-Gaziantep depremleri bağlamında yapılan araştırmalar, yer hareketleri ve bina hasar tahminleri üzerine detaylı analizler sunmaktadır. Papazafeiropoulos ve Plevris (2023), 7.8 büyüklüğündeki depremin yapılar üzerindeki etkilerini değerlendirerek, Türk sismik yönetmeliğinde yapılması gereken değişikliklere dikkat çekmektedir. Benzer şekilde, Biswas (2023), Türkiye’de meydana gelen depremin ardından binalarda oluşan hasarları inceleyerek, gelecekte benzer afetlere karşı daha dayanıklı yapılar inşa etmek için öneriler sunmaktadır. Bu çalışmalar, afet sonrası kriz iletişimi, yanlış bilgilendirmenin etkileri ve afetlere karşı daha dirençli kentleşme politikalarının geliştirilmesi açısından literatüre önemli katkılar sağlamaktadır. Literatürün de gösterdiği gibi afet yönetiminde medya, halkın bilgilendirilmesi, risk farkındalığının artırılması ve kriz iletişiminin sağlanması açısından temel bir bileşen olarak işlev görmektedir (Houston et al., 2015). Geleneksel medya (televizyon, radyo, gazeteler) ve dijital medya (sosyal medya, haber portalları, mobil uygulamalar) afet anlarında farklı roller üstlenmektedir. Özellikle dijitalleşmenin hızlanmasıyla birlikte, sosyal medya platformları afet yönetiminde merkezi bir konuma gelmiş, kriz anlarında bilgi paylaşımı, yardım organizasyonu ve kamuoyu yönlendirmesi açısından önemli bir araç haline gelmiştir (Palen & Hughes, 2018).

2.1. Geleneksel Medyanın Rolü

Geleneksel medya, kriz dönemlerinde kamuoyunun bilgilendirilmesinde uzun yıllardır temel bir bilgi kaynağı olarak kabul edilmektedir (Tierney, 2019). Televizyon ve radyo gibi araçlar, geniş kitlelere hızlı bir şekilde ulaşarak resmi duyuruların ve acil durum bilgilerin yayılmasını sağlamaktadır. Örneğin, ABD’de Federal Acil Durum Yönetim Ajansı (FEMA), afet anlarında televizyon ve radyo kanalları aracılığıyla anlık uyarılar yayınlamakta ve kriz iletişim süreçlerini koordine etmektedir (FEMA, 2021). Geleneksel medya araçları, afet yönetiminde çeşitli avantajlar sunarak kriz anlarında bilgi akışını

sağlama konusunda önemli bir rol oynamaktadır. Resmi bilgilendirme aracı olarak güvenilirliği, geleneksel medyanın en önemli yönlerinden biridir. Resmi makamlar tarafından sağlanan doğrulanmış bilgiler, geniş kitlelere ulaşarak halkın doğru bilgilendirilmesini mümkün kılar (Wright & Tierney, 2022). Bunun yanı sıra, halka ulaşım açısından geniş kapsama alanına sahip olması, afet sırasında internet erişiminde yaşanan aksaklıklara rağmen bilgi akışının devam etmesini sağlamaktadır. Elektrik kesintileri veya mobil ağlarda yaşanan çöküntüler karşısında, özellikle radyo yayınları kriz anında kritik bir haber kaynağı olarak öne çıkmaktadır (Lindell & Perry, 2004). Geleneksel medyanın bir diğer önemli işlevi ise kriz anında kamuoyunun yönlendirilmesi sürecinde ortaya çıkmaktadır. Medyanın kamuoyu algısını şekillendirme gücü, kriz yönetiminde stratejik olarak kullanılarak, halkın bilinçli hareket etmesini sağlayabilir ve panik ortamının önüne geçebilir (Houston et al., 2015). Bu özellikleriyle geleneksel medya, afet anlarında ve sonrasında güvenilir bilgiye erişimi mümkün kılan, toplumun krizlere karşı daha bilinçli ve dayanıklı hale gelmesini destekleyen önemli bir araç olarak konumlanmaktadır. Ancak geleneksel medyanın tek yönlü iletişim modeli, kriz anlarında halkın anlık bilgi alışverişi yapmasını kısıtlamaktadır. Bu eksiklik, sosyal medyanın kriz yönetiminde daha aktif bir şekilde kullanılmasına yol açmıştır (Starbird, 2017).

2.2.Sosyal Medyanın Afet Yönetimindeki Etkisi

Sosyal medya, afet anlarında iki yönlü iletişim ve hızlı bilgi paylaşımı sağlaması nedeniyle kriz yönetiminde giderek daha fazla önem kazanmaktadır (Palen & Hughes, 2018). Özellikle X (eski adıyla Twitter), Facebook, Instagram ve TikTok gibi platformlar, kriz anlarında bilgi yayılımını hızlandırarak, bireylerin ve resmi kurumların doğrudan etkileşimde bulunmasına imkan tanımaktadır. Sosyal medya, afet yönetiminde sağladığı çeşitli katkılarla kriz anlarında hayati bir rol üstlenmektedir. Gerçek zamanlı bilgi paylaşımı, sosyal medyanın en önemli işlevlerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Kullanıcılar, afet anında anlık paylaşımlar yaparak sahadaki durum hakkında bilgi sağlayabilmekte ve bu sayede bilgi akışının hızlanmasına katkıda bulunmaktadır (Vieweg et al., 2010). Bunun yanı sıra, halkın katılımı ve topluluk dayanışması, sosyal medya aracılığıyla gönüllü grupların ve bireylerin organize olmasını mümkün kılmaktadır. Gönüllüler, sosyal medya platformları üzerinden yardım organizasyonları oluşturarak, ihtiyaç sahiplerine hızlı ve etkili bir şekilde destek sağlayabilmektedir (Aldamen & Hacimic, 2023).

Sosyal medyanın bir diğer önemli katkısı arama-kurtarma operasyonlarına destek sağlamasıdır. 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri sırasında, enkaz altında kalan bireyler sosyal medya üzerinden

yardım çağrısında bulunmuş ve bu çağrılar, arama-kurtarma ekipleri için hayati bilgiler sağlamıştır (Şen, 2023). Kriz anlarında, sosyal medya sadece bireysel yardımlaşmayı değil, aynı zamanda resmi kurumların iletişim süreçlerini de kolaylaştırmaktadır. Resmi duyuruların yayılması, afet anlarında kamu kurumları ve sivil toplum örgütleri tarafından sosyal medya hesapları üzerinden gerçekleştirilmektedir. Bu platformlar, kriz anlarında bilgilendirme yaparak halkın güvenilir bilgiye ulaşmasını sağlamakta ve koordinasyonu kolaylaştırmaktadır (FEMA, 2021). Ayrıca, sosyal medya dijital haritalama ve veri analizi süreçlerinde de etkin bir şekilde kullanılmaktadır. Afet bölgelerindeki ihtiyaçları belirlemek için sosyal medya verilerinden yararlanılmakta, bu kapsamda İhtiyaç Haritası gibi dijital platformlar, kriz bölgelerinde hangi yardımlara öncelik verilmesi gerektiğini sosyal medya aracılığıyla tespit ederek koordinasyon sağlamaktadır (Nallen, 2023). Bu yönleriyle sosyal medya, afet yönetiminde yalnızca bir iletişim aracı olmanın ötesine geçerek, kriz yönetimi süreçlerinin daha etkin ve organize bir şekilde yürütülmesine katkıda bulunmaktadır.

Ancak sosyal medyanın afet yönetiminde artan rolü, bazı tehdit ve riskleri de beraberinde getirmektedir. Özellikle dezenformasyon ve yanlış bilgi yayılımı, kriz anlarında halkın paniğe kapılmasına ve yanlış yönlendirilmesine neden olabilmektedir (Fallou et al., 2024). Ayrıca, resmi yetkililer tarafından doğrulanmamış bilgilerin hızla yayılması, arama-kurtarma operasyonlarını olumsuz etkileyebilmekte ve yardım organizasyonlarında koordinasyon eksikliklerine yol açabilmektedir (Starbird, 2017). Afet yönetiminin daha etkin hale getirilebilmesi için, geleneksel ve sosyal medya araçlarının birlikte kullanıldığı bütünsel medya stratejileri geliştirilmelidir (Houston et al., 2015). Afet sonrası kriz iletişimi, yalnızca tek bir medya kanalına bağlı kalmaksızın, hem devlet destekli geleneksel medya hem de halk katılımını içeren sosyal medya mekanizmalarıyla güçlendirilmelidir (Zheng et al., 2024). Örneğin, ABD, Japonya ve Avrupa'daki afet yönetim sistemlerinde, sosyal medya platformları ve televizyon yayınları eşgüdümlü bir şekilde çalışmaktadır. Japonya Meteoroloji Ajansı (JMA), afet anında sosyal medya ve SMS tabanlı uyarı sistemlerini televizyon kanallarındaki resmi duyurularla entegre ederek kriz iletişimini daha etkin hale getirmektedir (Fujimoto, 2023). Benzer şekilde, 6 Şubat 2023 depremleri sürecinde Türkiye'de AFAD ve diğer kamu kurumlarının sosyal medya hesapları, afetle ilgili bilgileri paylaşmada etkili olmuş, ancak erişim kısıtlamaları ve bilgi doğrulama eksiklikleri nedeniyle iletişim süreçleri tam anlamıyla koordineli yürütülememiştir (Şen, 2023). Bu nedenle, afet yönetiminde medya araçlarının daha etkin ve koordineli bir şekilde kullanılması, kriz dönemlerinde yaşanabilecek bilgi kirliliğini azaltarak daha sağlıklı bir iletişim ortamı yaratacaktır. Bu çalışma uluslararası bir kıyaslama ile bu iletişim ortamının nasıl oluşturulabileceğine dair fikirler ortaya koymaktadır.

3. Metodoloji

Bu çalışma, afet yönetiminde medya araçlarının işlevselliğini değerlendirmek amacıyla nitel bir araştırma tasarımı benimsemiştir. Araştırmada doküman analizi, akademik veri tabanları taraması ve karşılaştırmalı analiz yöntemi kullanılarak, uluslararası afet yönetimi modelleri ile Türkiye’deki medya uygulamaları karşılaştırılmıştır. 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri sürecinde medya araçlarının kriz yönetimindeki rolü, sosyal medya ve geleneksel medya dinamikleri açısından ele alınmıştır.

Çalışmada şu temel araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

- Afet yönetiminde medya araçlarının işlevselliği nedir ve hangi aşamalarda kullanılır?
- 6 Şubat 2023 depremleri sırasında medya araçlarının etkinliği nasıl değerlendirilmiştir?
- Uluslararası afet yönetimi modelleri ile Türkiye’deki medya kullanım uygulamaları arasındaki benzerlikler ve farklılıklar nelerdir?

Bu araştırma sorularına dayalı olarak şu durumlara ilişkin dijital ve sosyal gerçeklikler keşfedilmeye çalışılmıştır:

- H1: Sosyal medya, afet yönetimi süreçlerinde geleneksel medyaya kıyasla daha hızlı bilgi akışı sağlayarak kriz iletişimini güçlendirmektedir.
- H2: Afet anında sosyal medya platformlarının etkin kullanımı, kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları arasındaki koordinasyonu artırmaktadır.
- H3: 6 Şubat 2023 depremleri sürecinde sosyal medya kullanımı, dezenformasyonun yayılmasına neden olmuş ve kriz yönetiminde ek zorluklar yaratmıştır.
- H4: Türkiye’de medya araçlarının kriz yönetimine entegrasyonu, uluslararası afet yönetimi modellerine kıyasla daha sınırlı kalmaktadır.

Veri Toplama ve Analiz Yöntemi: Bu çalışmada ikincil veri analizi yöntemi kullanılmıştır (Johnston, 2014). Web of Science, Scopus, DergiPark, AFAD raporları ve uluslararası afet yönetimi kuruluşlarının (FEMA, UNDRR, WHO, IFRC vb.) belgeleri veri tabanları üzerinden analiz edilerek, afet yönetiminde medya araçlarının kullanımı incelenmiştir. 2000-2024 yılları arasında yayımlanan literatür, tematik analiz yöntemi ile değerlendirilmiş ve afet yönetimi süreçlerindeki medya uygulamaları sistematik bir çerçevede ele alınmıştır.

Çalışmada medya araçlarının afet yönetimindeki rolü, bilgi akışı, dezenformasyon, kriz

koordinasyonu, halkın katılımı ve uluslararası kıyaslama bağlamında ele alınmıştır. Bulgular, yukarıdaki hipotezler doğrultusunda yorumlanmış ve afet yönetiminde medya stratejilerinin etkinliği değerlendirilmiştir. Araştırmanın kısıtları şunlardır:

- Çalışma, birincil veri (mülakat, anket vb.) içermemektedir; yalnızca ikincil kaynaklar üzerinden bir analiz sunmaktadır.
- Dezenformasyon ve medya erişim kısıtlamaları, çalışmada ele alınmış ancak bireysel medya kullanımı alışkanlıkları detaylandırılmamıştır.
- AFAD ve diğer resmi kurumların medya stratejileri, FEMA ve JMA gibi uluslararası afet yönetim modelleri ile karşılaştırılmış ancak kurumsal iç süreçler detaylandırılmamıştır.

Bu metodolojik çerçeve, çalışmanın medya araçlarının afet yönetimindeki etkilerini çok yönlü bir perspektiften ele almasını sağlamaktadır

4. Bulgular ve Tartışma

4.1. Afet Yönetiminde Medya Araçlarının Kullanımı: Uluslararası Örnekler

Afet yönetiminde medya araçlarının rolü, ülkelerin kriz iletişimi stratejilerine ve dijital altyapılarına bağlı olarak farklılık göstermektedir. Küresel düzeyde çeşitli ülkelerde medya araçları, afet yönetiminin farklı aşamalarında etkin bir şekilde kullanılmaktadır. Özellikle kriz anlarında medya, kamuoyunu bilgilendirme, arama-kurtarma süreçlerini destekleme, dezenformasyonu önleme ve toplumsal dayanıklılığı artırma gibi işlevler üstlenmektedir (Houston et al., 2015). Bu bölümde, farklı ülkelerde medya araçlarının afet yönetiminde nasıl kullanıldığı analiz edilerek, hızlı koordinasyon ve kriz iletişimi bağlamında başarılı örnekler ele alınacaktır.

Afet yönetiminde kriz iletişimi, kamu kurumları, sivil toplum örgütleri, medya kuruluşları ve halk arasındaki bilgi akışını sağlayarak, etkili bir müdahale sürecinin oluşturulmasını hedefler (Coombs, 2019). Başarılı kriz iletişimi, bilginin doğru, zamanında ve güvenilir bir şekilde paylaşılmasını gerektirir. Farklı ülkelerde uygulanan medya tabanlı kriz iletişimi stratejileri, özellikle doğal afetler karşısında devletlerin ve toplulukların dayanıklılığını artırmaktadır.

Japonya, deprem ve tsunami gibi afetlere karşı erken uyarı sistemleri ve kriz iletişimi stratejileriyle dünyada en gelişmiş ülkelerden biri olarak kabul edilmektedir. Japonya Meteoroloji Ajansı (JMA) ve Ulusal Afet Yönetim Ajansı (FDMA), kriz anlarında medya araçlarını aktif bir şekilde

kullanarak halkın bilgilendirilmesini sağlamaktadır (Fujimoto, 2023). Bu kapsamda, Japonya'da televizyon, radyo ve mobil bildirim sistemleri ile entegre çalışan Acil Durum Uyarı Sistemi (J-Alert), afet anlarında saniyeler içinde tüm nüfusa bilgi ulaştırmakta ve acil durum bilgilendirmelerini otomatik olarak devreye sokmaktadır. Ayrıca, X (eski adıyla Twitter) ve Line gibi sosyal medya platformları, kriz anlarında yerel yönetimler ile vatandaşlar arasındaki etkileşimi artırmak, hızlı bilgi paylaşımını sağlamak ve sahadaki ihtiyaçları belirlemek amacıyla kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra, deprem simülasyonları ve medya tabanlı eğitim kampanyaları, toplumun afetlere hazırlıklı olmasını sağlamak için düzenli olarak gerçekleştirilmektedir (Fujimoto, 2023). Japonya'nın kriz iletişiminde medya araçlarını bu denli etkin kullanması, 2011 Büyük Doğu Japonya Depremi ve Tsunamisi sonrasında geliştirilen dijital afet yönetimi stratejilerinin bir sonucu olarak değerlendirilmektedir. Bu süreçte kazanılan deneyimler doğrultusunda, medya ve teknolojinin entegrasyonu, Japonya'nın afet yönetiminde küresel ölçekte bir model oluşturmasını sağlamıştır.

ABD'de Federal Acil Durum Yönetim Ajansı (FEMA), afet yönetiminde medya araçlarını kapsamlı bir şekilde kullanarak kriz iletişimini etkin bir biçimde yürütmektedir. FEMA'nın kriz iletişimi modeli, geleneksel medya ile sosyal medyayı entegre ederek bilgi akışını yönetmeye yönelik bir yapı sunmaktadır (FEMA, 2021). Bu modelin temel bileşenlerinden biri olan EAS (Emergency Alert System) ve WEA (Wireless Emergency Alerts) sistemleri, afet anında televizyon, radyo ve mobil cihazlar üzerinden anlık uyarılar göndererek halkın hızlı ve güvenilir bilgiye ulaşmasını sağlamaktadır. Bunun yanı sıra X (eski adıyla Twitter), Facebook ve YouTube gibi sosyal medya platformları, kriz anlarında resmi açıklamalar ve durum güncellemeleri paylaşmak için aktif olarak kullanılmakta, böylece halkın anlık bilgiye erişimi artırılmaktadır. Dezenformasyonla mücadele kapsamında geliştirilen "Rumor Control" (Söylenti Kontrolü) girişimi, afet sırasında yayılan yanlış bilgilerin tespit edilmesi ve düzeltilmesi için oluşturulmuş olup, kriz anlarında yanlış yönlendirmelerin önüne geçmeyi amaçlamaktadır. FEMA'nın medya odaklı kriz iletişim modeli, 2005 Katrina Kasırgası ve 2017 Harvey Kasırgası gibi büyük çaplı felaketlerden elde edilen deneyimler doğrultusunda şekillendirilmiş ve kriz yönetimi süreçlerinde medya araçlarının rolünü daha etkin hale getirmiştir.

Avrupa Birliği (AB), sınır ötesi afet yönetimi ve medya araçlarının koordineli kullanımı konusunda gelişmiş bir sisteme sahiptir. Avrupa Acil Müdahale Koordinasyon Merkezi (ERCC), kriz anlarında medya araçlarını etkin bir şekilde kullanarak üye ülkeler arasında bilgi paylaşımını sağlamakta ve afet yönetim süreçlerini koordine etmektedir (Zheng et al., 2024). Bu sistemin önemli bileşenlerinden biri olan Copernicus Acil Müdahale Servisi, uydu görüntüleri ve medya raporlarını entegre ederek afet

sonrası durum analizleri yapmakta ve sahadaki hasarın boyutunu değerlendirmeye yönelik veri sağlamaktadır. Bunun yanı sıra, AB üyesi ülkelerde ortak kullanılan kriz iletişim platformları, afet bölgelerinden gelen medya verilerini analiz ederek bilgi akışını hızlandırmaktadır. Örneğin, ECHO Daily Flash Reports sistemi, afetlere ilişkin güncel bilgileri paylaşarak karar alıcıların hızlı aksiyon almasına yardımcı olmaktadır. İsveç, Almanya ve Fransa gibi ülkelerde sosyal medya, kriz iletişimi için kamu kurumları tarafından aktif bir şekilde kullanılmakta ve dezenformasyonla mücadeleye yönelik politikalar geliştirilmektedir (Fallou et al., 2024). Bu yapı, sosyal medya platformlarının güvenilir bilgi yayma kapasitesini artırarak afet yönetiminin daha etkin hale gelmesini sağlamaktadır.

4.2.Afet Bilgilendirme ve Dijital Uygulamalar

Afet yönetiminde bilgilendirme süreçleri, halkın kriz anlarında doğru yönlendirilmesini sağlamak, kamuoyunu bilinçlendirmek ve yardım operasyonlarını koordine etmek açısından kritik bir rol oynamaktadır (Houston et al., 2015). Geleneksel medyanın yanı sıra dijital medya ve sosyal medya platformları, afet bilgilendirme süreçlerinde giderek daha etkin hale gelmiştir. Özellikle acil durum yönetimi sistemlerinde mobil uygulamalar, dijital haritalama araçları ve yapay zeka tabanlı veri analiz sistemleri gibi yeni teknolojilerin kullanımı yaygınlaşmaktadır (Zheng et al., 2024). Bu bölümde, afet bilgilendirme süreçlerinde sosyal medya kampanyalarının rolü ve erken uyarı sistemlerinde medya araçlarının etkisi ele alınmaktadır.

Sosyal medya, kriz dönemlerinde hızlı bilgi paylaşımı ve kitlesel farkındalık yaratma açısından geleneksel medya araçlarına göre daha etkili hale gelmiştir (Palen & Hughes, 2018). X (eski adıyla Twitter), Facebook, Instagram, TikTok ve YouTube gibi platformlar, afet anlarında halkın bilgilendirilmesi, yardımların koordine edilmesi ve toplumun dayanışma içinde hareket etmesini sağlamak amacıyla kullanılmaktadır (Aldamen & Hacimic, 2023). Dünya genelinde sosyal medya tabanlı afet bilgilendirme kampanyalarına yönelik bazı başarılı uygulamalar şunlardır:

- FEMA'nın "Be Ready" Kampanyası (ABD): Amerikan Federal Acil Durum Yönetim Ajansı (FEMA), afetlere hazırlık konusunda farkındalık yaratmak amacıyla X (eski adıyla Twitter), Facebook ve YouTube üzerinden "Be Ready" kampanyasını başlatmıştır. Bu kampanya kapsamında, afet öncesi alınması gereken önlemler, kriz anında yapılması gerekenler ve afet sonrası toparlanma sürecine ilişkin bilgilendirme yapılmaktadır (FEMA, 2021).
- Japonya'nın "311 Disaster Archive" Dijital Hafıza Projesi: 2011 Tōhoku Depremi ve Tsunamisi sonrası Japonya hükümeti, afet sürecinde medya paylaşımlarını arşivleyerek kriz anında nasıl

bir iletişim süreci izlendiğini analiz etmiş ve gelecekte benzer afetler için bir referans kaynağı oluşturmuştur (Fujimoto, 2023).

- Avrupa’da “ECHO Daily Flash Reports” Sistemi: Avrupa Komisyonu’nun İnsani Yardım ve Sivil Koruma Birimi (ECHO), afet bölgelerinde durum güncellemeleri sağlamak amacıyla sosyal medya tabanlı günlük raporlama sistemleri geliştirmiştir. Bu sistemler, kriz anında sahadan gelen medya verilerini analiz ederek doğru bilgilendirmenin yapılmasını sağlamaktadır (Zheng et al., 2024).

Erken uyarı sistemleri, afetlerin etkilerini en aza indirmek için önceden bilgi sağlayarak halkın ve yetkililerin hazırlıklı olmasını amaçlayan mekanizmalardır (UNDRR, 2020). Bu sistemlerde medya araçları, uyarı mesajlarının geniş kitlelere hızla iletilmesini sağlamaktadır. Dünya genelinde başarılı erken uyarı sistemlerine yönelik bazı örnekler şunlardır:

- Japonya’nın J-Alert Sistemi: Japonya Meteoroloji Ajansı (JMA) tarafından yürütülen J-Alert Sistemi, televizyon, radyo ve mobil bildirimler aracılığıyla anlık uyarılar göndererek halkın afet öncesinde önlem almasını sağlamaktadır. Deprem algılandığında, saniyeler içinde medya kanalları aracılığıyla geniş çapta uyarılar yayılmaktadır (Fujimoto, 2023).

- ABD’de Wireless Emergency Alerts (WEA) Sistemi: ABD’de FEMA tarafından yürütülen WEA sistemi, cep telefonlarına acil durum mesajları göndererek afet anında halkın bilgilendirilmesini sağlamaktadır. Bu sistem, televizyon ve sosyal medya ile entegre çalışarak kriz anlarında koordinasyonu artırmaktadır (FEMA, 2021).

- Avrupa Erken Uyarı ve Bilgilendirme Sistemi (EWRS): Avrupa Birliği bünyesinde geliştirilen EWRS, kıta genelinde afet uyarılarının medya aracılığıyla yayılmasını sağlamak amacıyla kurulmuş bir sistemdir. Erken uyarılar, televizyon ve radyo yayınlarıyla desteklenirken, sosyal medya üzerinden de geniş kitlelere ulaştırılmaktadır (Zheng et al., 2024).

Bu uluslararası örneklerin ardından 6 Şubat depreminde medya araçlarının kullanımı ortaya koyularak, karşılaştırmalı bir analiz gerçekleştirilecektir.

4.3.6 Şubat Depreminde Medya Araçlarının Kullanımı

6 Şubat 2023 tarihinde saat 04.17’de, Kahramanmaraş ili Pazarcık ilçesi merkezli 7,7 büyüklüğünde bir deprem meydana gelmiştir. Aynı gün saat 13.24’te, Elbistan ilçesi merkezli 7,6 büyüklüğünde ikinci bir büyük sarsıntı yaşanmıştır. Bu yıkıcı depremler, Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elâzığ, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa olmak üzere 11 ilde geniş çaplı yıkıma yol açmış ve milyonlarca insanı etkilemiştir. Resmi verilere göre, depremler sonucunda 50.096 kişi hayatını kaybetmiş, 115.000’den fazla kişi yaralanmış ve 528.146 kişi afet

bölgesinden tahliye edilmiştir (AFAD, 2023). Ayrıca, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın verilerine göre, 164.000 bina ya yıkılmış ya da ağır hasar görmüştür (ÇŞİDB, 2023).

6 Şubat 2023'te meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler, medya araçlarının kriz yönetimindeki kritik rolünü gözler önüne sermiştir. Geleneksel medya, bilgi paylaşımı açısından önemli bir işlev görse de, kriz anlarında sosyal medya daha hızlı ve etkileşimli bir iletişim sağlayarak afet yönetiminin temel bileşenlerinden biri haline gelmiştir (Aldamen & Hacimic, 2023). Bu süreçte medya, acil durum iletişimi, halkın bilgilendirilmesi, toplumsal dayanışmanın sağlanması, dezenformasyonla mücadele ve kamu kurumları ile sivil toplumun koordinasyonu gibi işlevler üstlenmiştir.

4.3.1. Sosyal Medyanın Etkisi ve Bilgi Akışı

Sosyal medya, 6 Şubat depremleri sırasında acil yardım çağrılarının yayılması, arama-kurtarma operasyonlarının yönlendirilmesi ve afet bölgelerindeki ihtiyaçların belirlenmesi açısından kritik bir araç haline gelmiştir (Şen, 2023). Özellikle X (eski adıyla Twitter), Instagram, WhatsApp ve Telegram gibi platformlar, kriz anında gerçek zamanlı bilgi akışı sağlayarak afet yönetimine destek vermiştir (Palen & Hughes, 2018). Acil durum iletişimde sosyal medya, kriz anlarında hayati bir rol üstlenmiş ve çeşitli alanlarda etkili bir şekilde kullanılmıştır. Enkaz altındaki kişilerin yardım çağrılarında, X (eski adıyla Twitter) üzerinde “#depremyardım” ve “#enkazaltında” gibi hashtag'ler oluşturularak, hayatta kalanların konumlarını paylaşması ve kurtarma ekiplerine ulaşması sağlanmıştır (Aktuna & Bahar-Özvarış, 2023). Benzer şekilde, WhatsApp ve Telegram grupları, bireyler ile arama-kurtarma ekipleri arasında hızlı bilgi alışverişine imkân tanımış, böylece yerel ve ulusal düzeyde koordinasyonu kolaylaştırmıştır (Aldamen & Jaleel, 2024). Bunun yanı sıra, resmi kurumların kriz iletişimde sosyal medyanın kullanımı belirleyici olmuştur. AFAD ve Türk Kızılay, sosyal medya hesapları üzerinden yardım duyuruları ve güvenli alan bilgilerini paylaşarak afet yönetiminde bilgilendirici bir rol üstlenmiştir (AFAD, 2023). Ancak FEMA ve JMA gibi uluslararası afet yönetimi ajanslarıyla kıyaslandığında, Türkiye'deki kriz iletişimde sosyal medya entegrasyonunun daha sınırlı olduğu ve koordinasyon süreçlerinde aksaklıklar yaşandığı gözlemlenmiştir (Fujimoto, 2023). Sosyal medya, ayrıca toplumsal dayanışma ve gönüllü seferberliği teşvik eden bir araç olarak önemli bir işlev görmüştür. Ahbap Derneği ve bağımsız gönüllüler, sosyal medya platformları aracılığıyla bağış kampanyaları düzenleyerek lojistik destek sağlamış ve depremzedelere hızlı yardım ulaştırılmasını mümkün kılmıştır (Akcan vd., 2023). Özellikle X (eski adıyla Twitter) ve Instagram, yardımların ihtiyaç bölgelerine ulaşmasını kolaylaştırmış, ancak erişim kısıtlamaları nedeniyle süreç zaman zaman aksaklığa uğramıştır (Villegas & Naomi, 2023). Tüm bu örnekler, afet anlarında sosyal medyanın kriz yönetiminde hem bireysel hem de kurumsal aktörler

açısından vazgeçilmez bir araç haline geldiğini göstermektedir.

4.3.2. Dezenformasyon ve Bilgi Kirliliği

Medya, afet sürecinde hayati bir bilgilendirme aracı olmakla birlikte, bilgi kirliliği ve dezenformasyon riski de taşımaktadır. Bu nedenle, sosyal medya platformlarının kriz iletişimindeki rolünü değerlendirirken, yanlış bilginin yayılımı ve dezenformasyonla mücadele mekanizmaları da dikkate alınmalıdır. Sosyal medyanın afet yönetiminde sağladığı avantajlara rağmen, kriz anlarında bilgi kirliliği ve dezenformasyon en büyük risklerden biri olarak ortaya çıkmaktadır. Infodemi (bilgi salgını) kavramı, kriz anlarında yanlış bilgilerin hızla yayılmasını ve toplum üzerinde oluşturduğu olumsuz etkileri tanımlamak için kullanılmaktadır (WHO, 2020). Post-truth (hakikat ötesi) dönemde, afetle ilgili içerikler genellikle duygusal ve manipülatif söylemlerle şekillenmekte, bu da kriz yönetimini zorlaştırmaktadır (Lewandowsky et al., 2017). 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri sürecinde sosyal medya platformlarında hızla yayılan dezenformasyon içerikleri manipülatif içerikler ile dezenformasyonla mücadele kategorileri altında incelenebilir.

Yanlış bilgi ve manipülatif içerikler, afet dönemlerinde sosyal medyanın en büyük risklerinden biri olarak öne çıkmaktadır. X (eski adıyla Twitter) ve Telegram gruplarında yapılan yanlış konum paylaşımları, arama-kurtarma ekiplerinin gereksiz yönlendirilmesine neden olmuş ve operasyonların verimliliğini olumsuz etkilemiştir (Şeker, 2023). Bunun yanı sıra, kimliği belirsiz hesaplar üzerinden sahte IBAN numaraları paylaşılmış, bu durum yardım kampanyalarını istismar ederek vatandaşların finansal zarara uğramasına yol açmıştır (Zheng et al., 2024). Ayrıca, afet dönemlerinde yayılan spekülasyon söylemleri ve komplo teorileri, halk arasında paniği artıran ve kriz yönetimini zorlaştıran önemli faktörlerden biri olmuştur (Demir, 2023). Deprem öncesinde HAARP teknolojisine dair iddialar, bilimsel dayanağı olmamasına rağmen sosyal medya platformlarında hızla yayılmış ve kamuoyunda kafa karışıklığına neden olmuştur (Fallou et al., 2024). Bu tür yanlış bilgiler, kriz anlarında bilgiye dayalı karar almayı zorlaştırarak afet yönetimi süreçlerini sekteye uğratmaktadır. Dezenformasyonla mücadelede doğrulama platformlarının ve devlet destekli girişimlerin daha etkin kullanılması büyük önem taşımaktadır. 6 Şubat depremi sürecinde, Teyit.org ve Doğruluk Payı gibi bağımsız platformlar yanlış bilgileri tespit etmeye çalışmış, ancak kriz anında dezenformasyonun yayılma hızı, doğrulama mekanizmalarının etkisini sınırlamıştır (Asteria et al., 2023). Özellikle sosyal medya üzerinden yayılan yanlış bilgilerin hızla geniş kitlelere ulaşması, doğrulama süreçlerinin kriz anında yeterince hızlı işlemlerini zorlaştırmıştır. Bununla birlikte resmi kurumların gecikmeli

bilgilendirme yapması, sosyal medya platformlarında spekülasyon haberlerin yayılmasını hızlandırmış ve kriz iletişimi süreçlerinde güven sorunlarına yol açmıştır. FEMA ve JMA gibi uluslararası afet yönetim kurumlarıyla kıyaslandığında, AFAD'ın dezenformasyonu engelleme konusunda daha sınırlı bir kapasiteye sahip olduğu gözlemlenmiştir (Fujimoto, 2023). Bu durum, Türkiye'de kriz yönetimi sırasında hızlı, şeffaf ve güvenilir bilgilendirme sistemlerinin geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

4.3.3. Kamu Kurumlarının ve Sivil Toplumun Rolü

AFAD, afet sürecinde sosyal medya hesaplarını aktif olarak kullanmış ancak bilgi akışında zaman zaman aksaklıklar yaşanmıştır (AFAD, 2023). Resmi duyuruların gecikmeli paylaşılması ve bazı platformlara erişimin kısıtlanması, kriz anında halkın doğru ve hızlı bilgiye ulaşmasını zorlaştırmıştır. Kamu yayın kuruluşları, özellikle TRT gibi devlet destekli medya organları, kriz anlarında bilgilendirme yapmakla birlikte, sosyal medyanın etkileşim gücüne kıyasla daha sınırlı bir erişim sağlamıştır (Şen, 2023). Öte yandan, Ahbap Derneği, sosyal medya aracılığıyla bağış kampanyalarını hızla yaygınlaştırmış ve depremzedelere yönelik yardım organizasyonlarında etkin bir rol üstlenmiştir (Akcan vd., 2023). Geniş kitlelere ulaşan sosyal medya ağları, resmi kurumların koordinasyonundan bağımsız olarak toplumun kolektif dayanışmasını artırmış ve yardım süreçlerini hızlandırmıştır. Benzer şekilde, Babala TV ve diğer bağımsız medya platformları, kriz sürecinde alternatif bir haber kaynağı olarak sosyal medyada geniş kitlelere ulaşarak bilgi akışında çeşitliliği sağlamış ve farklı perspektiflerden kriz yönetimine dair eleştiriler sunmuştur (Koç Akgül, 2024). Bu süreç, afet dönemlerinde geleneksel medya ile sosyal medyanın birbirini tamamlayıcı unsurlar olarak nasıl işlediğini göstermektedir. Uluslararası bir kıyaslama için şu tablo aydınlatıcı olacaktır:

Tablo 1. Afet Yönetiminde Medya Kullanımı Karşılaştırması

Kurum	Gerçek Zamanlı Medya Kullanımı	Sosyal Medya Entegrasyonu	Dezenformasyonla Mücadele	Halka Ulaşım Hızı
FEMA (ABD)	EAS & WEA ile anlık bildirimler	X, Facebook, YouTube aktif	"Rumor Control" ile yanlış bilgi doğrulama	İlk 30 dk içinde ulusal yayın
JMA (Japonya)	J-Alert ile TV, radyo ve mobil bildirimler	X ve Line üzerinden veri paylaşımı	Bilimsel veriye dayalı bilgilendirme	Anında mobil uyarı
ERCC (AB)	Copernicus uydu görüntüleri ve medya raporları	ECHO Flash Reports ve kriz iletişim platformları	AB dezenformasyon raporları ile takip	İlk 1 saat içinde rapor
AFAD (Türkiye)	SMS ve X üzerinden duyurular	Instagram, X ve Facebook aktif kullanım	Resmi bilgilendirme platformları sınırlı	İlk 2 saat içinde duyuru

Bu tablo, farklı ülkelerdeki afet yönetimi süreçlerinde medya araçlarının kullanımını karşılaştırmalı olarak göstermektedir. ABD'deki FEMA, Japonya'daki JMA ve Avrupa'daki ERCC gibi kurumlar, afet yönetiminde medya entegrasyonunu daha sistematik ve hızlı bir şekilde yürütmektedir. Özellikle Japonya'nın J-Alert sistemi, kriz anında en hızlı bilgilendirme yapan model olarak öne çıkarken, ABD'de FEMA'nın "Rumor Control" mekanizması, kriz anlarında yanlış bilgiyle mücadelede önemli bir rol üstlenmektedir. Türkiye'de ise AFAD'ın sosyal medya entegrasyonu güçlü olmasına rağmen, kriz anlarında halkın resmi bilgilere ulaşma süresi diğer ülkelerle kıyaslandığında daha uzun sürmektedir. Bu durum, AFAD'ın medya stratejisinin kriz anlarında daha hızlı, şeffaf ve doğrudan bir bilgilendirme mekanizması oluşturması gerektiğini göstermektedir. Ayrıca Türkiye'de dezenformasyonla mücadele için bağımsız doğrulama platformlarının güçlendirilmesi ve AFAD'ın kriz iletişimi süreçlerini uluslararası standartlara uygun hale getirmesi önerilmektedir. Bu karşılaştırmalı analiz, Türkiye'nin afet yönetiminde medya araçlarının etkinliğini artırması için FEMA'nın yanlış bilgiyle mücadele stratejilerinden, JMA'nın hızlı uyarı sistemlerinden ve ERCC'nin uluslararası koordinasyon modelinden yararlanabileceğini göstermektedir.

4.3.4. Afet Yönetiminde Medya Kullanımının Olası Tehditleri ve Riskleri

Afet yönetiminde medya araçlarının kullanımı, kriz iletişimi ve bilgi paylaşımı açısından önemli avantajlar sağlasa da politik manipülasyon, dijital eşitsizlik ve etik sorumluluk ihlalleri gibi riskleri de beraberinde getirmektedir. Politik manipülasyon ve medya yanlışlığı, kriz dönemlerinde bilgi akışının taraflı hale gelmesine neden olabilmektedir. Bazı medya kuruluşları, kriz sürecinde hükümet yanlışsı veya karşıtı söylemler üzerinden bilgi paylaşımı yaparak toplumsal kutuplaşmayı artırmıştır (Kayihan, 2024). Özellikle devlet destekli medya organlarının, kriz yönetimini olumlu göstermek amacıyla olayları belirli bir çerçevede sunduğu görülmektedir (Atalay & Pehlivan, 2024). Bu durum, afet sürecinde medya araçlarının güvenilirliği konusunda soru işaretleri yaratmış ve halkın kriz yönetimine olan güvenini sarsmıştır.

Dijital eşitsizlik ve erişim sorunları, afet anında tüm bireylerin kriz iletişim araçlarına eşit şekilde erişememesine yol açmıştır. Kırsal bölgelerde yaşayan bireylerin internet altyapısına sınırlı erişimi, sosyal medya tabanlı kriz iletişiminin tüm bölgelere yayılmasını engellemiştir (Zheng et al., 2024). Ayrıca X (eski adıyla Twitter) ve TikTok gibi platformlara getirilen erişim kısıtlamaları, afet anında bilgi paylaşımının belirli noktalarda aksamasına neden olmuş, bu da yardım organizasyonlarının verimli işlemlerini engellemiştir (Villegas & Naomi, 2023). Kriz anlarında medya araçlarının etik sorumluluğu,

afet sonrası yapılan haberlerin içeriği ve sunum biçimi açısından önemli bir tartışma alanı oluşturmuştur. Bazı medya kuruluşlarının, depremzedelerin görüntülerini etik dışı bir şekilde kullanarak trajedi üzerinden reyting elde etmeye çalıştığı gözlemlenmiştir (Atalay & Pehlivan, 2024). Benzer şekilde, sosyal medya fenomenleri kriz anında yardım organizasyonları aracılığıyla etkileşim artırmaya çalışmış, ancak bazı durumlarda yanlış veya eksik bilgiler yayarak dezenformasyona katkıda bulunmuştur (Fallou et al., 2024). Bu tür etik ihlaller, kriz dönemlerinde medyanın sorumluluğunu daha fazla sorgulanır hale getirmiş ve afet süreçlerinde medya etiğine ilişkin daha sıkı düzenlemelerin gerekliliğini ortaya koymuştur. Bu bağlamda, medya araçlarının kriz yönetiminde daha şeffaf, erişilebilir ve etik standartlara uygun bir şekilde kullanılması gerekmektedir. Politik yönlendirmelerden arındırılmış, herkesin bilgiye eşit şekilde erişebildiği ve etik ihlallerin önüne geçildiği bir medya sistemi, afet dönemlerinde toplumun dayanıklılığını artırmada kritik bir rol oynayacaktır.

Bu çalışma, medya araçlarının afet yönetimindeki rolünü uluslararası örnekler ışığında analiz ederek, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremleri sürecinde medya kullanımının etkinliği, güçlü ve zayıf yönleri ile olası risk ve tehditleri değerlendirmiştir. Kriz anlarında medya hem bilgi akışı sağlayan hem de afet yönetimi süreçlerini yönlendiren önemli bir araç olarak işlev görmektedir. Ancak, afet sırasında bilgi doğruluğu, erişim kısıtlamaları, dezenformasyon ve politik manipülasyon gibi unsurlar, medya kullanımının etkinliğini doğrudan etkilemektedir. Çalışmanın bulguları, afet yönetiminde medya kullanımının çok boyutlu bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Sosyal medya, afet yönetiminde merkezi bir konuma gelmiş, halkın bilgilendirilmesi, yardım koordinasyonu ve gönüllü seferberliği açısından geleneksel medyaya kıyasla daha hızlı ve etkili bir araç olarak öne çıkmıştır (Aldamen & Hacimic, 2023). X (eski adıyla Twitter), WhatsApp, Telegram ve Instagram gibi platformlar, arama-kurtarma operasyonlarını destekleyerek sahadaki ihtiyaçların belirlenmesini hızlandırmıştır (Şen, 2023). Bununla birlikte geleneksel medya kriz anlarında bilgi kaynağı olarak önemini korumuş, televizyon ve radyo yayınları resmi duyuruların geniş kitlelere ulaşmasını sağlamıştır. Ancak, bu mecralar bilgi akışı hızı açısından sosyal medya kadar etkili olamamış ve kriz anında anlık bilgi paylaşımı konusunda yetersiz kalmıştır (FEMA, 2021).

Öte yandan, afet sırasında dezenformasyon ve manipülasyon önemli bir sorun teşkil etmiştir. Yanlış konum bilgileri, sahte bağış kampanyaları ve spekülasyon haberler, halkın paniğe kapılmasına ve yardım operasyonlarının aksamasına neden olmuştur (Fallou et al., 2024). Ayrıca, bilgi doğrulama süreçlerinin eksikliği, kriz yönetiminin etkinliğini olumsuz yönde etkilemiştir (Asteria et al., 2023). Kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları, medya kullanımında belirleyici aktörler olarak öne

çıkıştır. AFAD ve Türk Kızılay, sosyal medya ve geleneksel medya kanallarını kullanarak kamuoyunu bilgilendirmiş, ancak bazı süreçlerde koordinasyon eksiklikleri yaşanmıştır (AFAD, 2023). Öte yandan, Ahbap Derneği ve Babala TV gibi sivil girişimler, sosyal medya aracılığıyla büyük çaplı bağış ve yardım organizasyonlarını başarıyla koordine ederek toplumsal dayanışmanın güçlenmesine katkıda bulunmuştur (Akcan vd., 2023). Son olarak, medya kullanımının etik boyutu ve erişim kısıtlamaları önemli bir tartışma konusu olmuştur. Bazı medya kuruluşları ve sosyal medya fenomenleri, kriz sürecini ticari ve politik amaçlarla kullanarak etik ihlallere yol açmıştır (Atalay & Pehlivan, 2024). Aynı zamanda, sosyal medya platformlarına yönelik erişim kısıtlamaları, bilgi akışını sekteye uğratarak kriz yönetimini zorlaştırmıştır (Villegas & Naomi, 2023). Bu bulgular, afet yönetiminde medya araçlarının daha etkin, şeffaf ve koordineli kullanılması gerektiğini göstermektedir.

6 Şubat 2023 depremleri medya araçlarının kriz yönetimindeki potansiyelini ve eksikliklerini gözler önüne sermiştir. Sosyal medya, halkın dayanışmasını ve bilgi paylaşımını güçlendiren önemli bir araç haline gelmiş, X (eski adıyla Twitter), WhatsApp ve Telegram gibi platformlar aracılığıyla gönüllü organizasyonların desteklenmesini ve yardım ağlarının genişletilmesini sağlamıştır (Aktuna & Bahar-Özvarış, 2023). Bununla birlikte, kamu kurumlarının sosyal medya entegrasyonu yetersiz kalmış, FEMA ve Japonya Meteoroloji Ajansı (JMA) gibi uluslararası kuruluşlarla kıyaslandığında, AFAD ve diğer resmi kurumların medya kullanımında kriz anında yeterince hızlı ve etkin bir entegrasyon sağlayamadığı görülmüştür (Fujimoto, 2023). Öte yandan, dezenformasyon ve yanlış bilgilerin yayılımı, kriz yönetimini olumsuz etkileyen başlıca faktörlerden biri olmuştur. Sosyal medya üzerinden yayılan manipülatif haberler, halkın yanıltılmasına ve yardım organizasyonlarının yanlış yönlendirilmesine neden olarak afet sürecinde bilgi kirliliğini artırmıştır (Fallou et al., 2024). Ayrıca, medya erişim kısıtlamaları kriz anında iletişimi engellemiş, X (eski adıyla Twitter) ve TikTok'a getirilen erişim kısıtlamaları nedeniyle arama-kurtarma koordinasyonu sekteye uğramıştır (Villegas & Naomi, 2023). Bu süreçte sivil toplumun medya kullanımı kriz yönetiminde belirleyici bir faktör olarak öne çıkmıştır. Ahbap Derneği ve bağımsız medya girişimleri, medya araçlarını aktif kullanarak resmi kuruluşlardan daha hızlı tepki verebilmiş ve kriz sürecinde alternatif bir dayanışma ağı oluşturmuştur (Akcan vd., 2023). 6 Şubat depremleri, medya araçlarının kriz anında doğru, hızlı ve etkin bir şekilde kullanılmasının hayati önem taşıdığını göstermiştir. Sonuçta elde edilen bulgulara dayalı olarak araştırmanın sorularına şu şekilde yanıt verilmiştir:

Uluslararası düzeyde afet yönetiminde medya araçlarının kullanımı nasıl şekillenmektedir? Afet yönetiminde medya araçlarının kullanımı, ülkelerin kriz yönetim stratejilerine ve teknolojik altyapılarına

bağlı olarak farklı şekillerde organize edilmektedir. ABD ve Japonya gibi ülkelerde medya, kriz anlarında entegre sistemlerle çalışırken, Avrupa Birliği ülkeleri ise sınır ötesi koordinasyona dayalı medya kullanım stratejileri geliştirmiştir (Fujimoto, 2023; Zheng et al., 2024). ABD’de FEMA, sosyal medya ile geleneksel medyayı entegre eden bir kriz iletişim modeli benimsemiş ve Emergency Alert System (EAS) ile Wireless Emergency Alerts (WEA) sistemleri aracılığıyla geniş çapta bilgilendirme yapmaktadır (FEMA, 2021). Japonya’da Meteoroloji Ajansı (JMA), televizyon, radyo ve mobil bildirim sistemleri ile entegre çalışan J-Alert sistemini kullanarak, saniyeler içinde tüm nüfusa afet uyarısı gönderebilmektedir (Fujimoto, 2023). Avrupa Acil Müdahale Koordinasyon Merkezi (ERCC), Copernicus Acil Müdahale Servisi ile uydu görüntüleri ve medya raporlarını birleştirerek afet sonrası analizleri desteklemektedir (Zheng et al., 2024). Bu sistemler, afet anında hızlı bilgi yayılımını ve kriz koordinasyonunu sağlarken, Türkiye’de medya entegrasyonunun daha sınırlı kaldığı ve kriz yönetiminde sosyal medya araçlarının daha reaktif kullanıldığı görülmektedir. Uluslararası düzeyde afet yönetiminde medya araçlarının kullanımı, proaktif uyarı sistemleri, gerçek zamanlı veri analizleri ve medya iş birlikleri üzerine kurulmuşken, Türkiye’de bu entegrasyon daha geç aşamalarda devreye girmiştir. Tüm bu bilgiler ışığında çalışmanın araştırma soruları şu şekilde yanıt bulmaktadır:

6 Şubat 2023 depremleri sürecinde medya araçlarının etkinliği nasıl değerlendirilmiştir? 6 Şubat 2023 depremleri, medya araçlarının kriz yönetimindeki potansiyelini ve eksikliklerini gözler önüne sermiştir. Sosyal medya, halkın dayanışmasını ve bilgi paylaşımını güçlendirmiş, ancak resmi kriz yönetimi stratejilerinin sosyal medyayla tam entegre olmaması nedeniyle koordinasyon eksiklikleri yaşanmıştır. X (eski adıyla Twitter), WhatsApp ve Telegram gibi platformlar, yardım ağlarının genişletilmesinde ve gönüllü organizasyonların desteklenmesinde etkili olmuştur (Aktuna & Bahar-Özvarış, 2023). Ancak, AFAD ve diğer resmi kurumlar, sosyal medya entegrasyonunda kriz anında yeterince hızlı ve etkin olamamış ve dezenformasyonun yayılmasını önlemede yetersiz kalmıştır. Medya erişim kısıtlamaları X (eski adıyla Twitter) ve TikTok’un belirli sürelerle engellenmesi nedeniyle bilgi akışını sekteye uğratmış ve yardım koordinasyonunu zorlaştırmıştır (Villegas & Naomi, 2023). Dezenformasyonun yayılması, yanlış konum bilgileri ve sahte bağış kampanyaları nedeniyle kriz yönetim süreçlerini olumsuz etkilemiştir. Sonuç olarak, sosyal medya afet yönetiminde kritik bir araç olarak kullanılmış ancak devlet kurumlarının entegrasyon eksiklikleri, kriz yönetiminde aksamalar yaratmıştır. Bu durum, Castells’in Ağ Toplumu teorisiyle açıklanabilir; çünkü merkezi otoritelerin tek yönlü kriz iletişimi, ağ tabanlı toplulukların doğrudan bilgi paylaşımıyla etkileşime girmediğinde koordinasyon eksiklikleri ortaya çıkmaktadır.

Dünya genelinde gözlemlenen tehditler ve riskler ile Türkiye özelindeki riskler ne derece benzerdir? Çalışmanın bulguları, afet yönetiminde küresel ölçekte karşılaşılan tehditlerin Türkiye'deki risklerle büyük ölçüde benzer olduğunu, ancak bazı bölgesel farklılıkların bulunduğunu ortaya koymaktadır. Yanlış bilgi ve dezenformasyon riski, küresel afet süreçlerinde en büyük sorunlardan biridir. Meksika ve Endonezya'da afet sonrası yayılan yanlış bilgiler, halkın paniğe kapılmasına neden olmuş ve kriz yönetimini sekteye uğratmıştır (Flores-Saviaga & Savage, 2020). Türkiye'de de benzer şekilde yanlış konum bilgileri ve sahte bağış kampanyaları, afet sürecini olumsuz etkilemiştir (Fallou et al., 2024). Fakat kamu kurumlarının medya araçlarını görece etkin kullanımı bu tür kitlesel panik dalgasına engel olmuştur. Sosyal medyanın etkili kullanımına rağmen erişim engelleri, Türkiye'de afet sırasında X (eski adıyla Twitter) ve TikTok gibi platformlara getirilen erişim kısıtlamalarının kriz yönetimini zorlaştırdığını göstermektedir (Villegas & Naomi, 2023). Bu tür kısıtlamalar küresel ölçekte nadiren görülmekte olup, ABD, Japonya ve AB ülkelerinde afet anlarında bilgi akışını kesintisiz sürdürmek için sosyal medya platformlarıyla iş birliği yapılmaktadır (Fujimoto, 2023). Kriz iletişimde devlet kurumlarının yeterliliği, farklı ülkelerde değişiklik göstermektedir. ABD ve Japonya gibi ülkelerde devlet destekli kriz iletişim sistemleri etkin bir şekilde çalışırken, Türkiye'de AFAD'ın medya stratejilerinde eksiklikler gözlemlenmiştir. Sonuç olarak, Türkiye'de gözlemlenen riskler küresel afet yönetimi deneyimleriyle büyük ölçüde örtüşmektedir ancak erişim kısıtlamaları ve kamu kurumlarının sosyal medya entegrasyonundaki zayıflıklar, Türkiye'ye özgü ek riskler olarak öne çıkmaktadır.

Küresel uygulamalardan çıkarılabilecek dersler nelerdir? Küresel ölçekte afet yönetiminde medya kullanımına ilişkin başarılı uygulamalar, Türkiye'de kriz yönetiminin geliştirilmesi için önemli dersler sunmaktadır. Japonya'nın erken uyarı sistemleri, afetlerden saniyeler önce halkı bilgilendirme konusunda son derece etkili bir model sunmaktadır (Fujimoto, 2023). Türkiye, J-Alert benzeri bir sistem geliştirerek, medya entegrasyonunu güçlendirebilir. ABD'deki FEMA modeli, kriz anında sosyal medya ile geleneksel medyanın eş zamanlı olarak kullanılmasını ve dezenformasyona karşı hızlı müdahale edilmesini sağlamaktadır (FEMA, 2021). Türkiye'de benzer şekilde sosyal medya destekli resmi bilgilendirme sistemleri oluşturulmalıdır. Avrupa Birliği'nin sınır ötesi koordinasyon modelleri, Türkiye'nin farklı bölgelerinde afet yönetiminde medya iş birliklerinin artırılması için örnek teşkil edebilir (Zheng et al., 2024). Türkiye, bu küresel modelleri dikkate alarak, afet yönetiminde medya kullanımını güçlendirecek entegre bir kriz iletişim sistemi oluşturabilir.

SONUÇ

Bu çalışma, 6 Şubat 2023 depremleri bağlamında medya araçlarının afet yönetiminde nasıl daha etkin

kullanılabileceğine dair çıkarımlarda bulunmuştur. Gelecekte afet yönetimi süreçlerinin geliştirilmesi adına bazı temel stratejilerin benimsenmesi gerekmektedir. İlk olarak, sosyal medyanın afet yönetimi ile daha entegre çalışmasını sağlayacak kurumsal mekanizmalar geliştirilmelidir. AFAD ve diğer kamu kurumları, sosyal medya platformlarıyla iş birliği yaparak acil durum bildirimleri için otomatik uyarı sistemleri oluşturmalı, böylece kriz anlarında doğru ve hızlı bilgilendirme mekanizmaları oluşturulmalıdır. Bunun yanı sıra, dezenformasyonun önlenmesi için resmi doğrulama mekanizmaları güçlendirilmelidir. Yanlış bilgi yayılımını engellemek amacıyla devlet destekli “fact-checking” platformları oluşturulmalı ve sosyal medya şirketleriyle daha yakın iş birliği yapılmalıdır. Kriz anlarında bilgi paylaşımının kesintisiz devam etmesini sağlamak adına erişim kısıtlamaları kaldırılmalı, X (eski adıyla Twitter), TikTok ve diğer sosyal medya platformlarına getirilen engellerin, afet sürecinde iletişimi aksatmaması için daha esnek politikalar benimsenmelidir. Bununla birlikte, yerel medya ve geleneksel medya kuruluşları afet yönetiminde daha aktif bir rol üstlenmeli ve bölgesel radyo ile televizyon yayınları kriz anında sosyal medya ile entegre çalışarak halkın anında bilgilendirilmesini sağlamalıdır. Aynı zamanda, sivil toplumun medya kullanımını desteklemek ve kurumsallaştırmak, kriz yönetimi süreçlerinde önemli bir katkı sunacaktır. Bağımsız medya inisiyatiflerinin kriz anında daha sistematik çalışabilmesi için devlet ve özel sektör desteği ile güçlendirilmesi gerekmektedir. Son olarak, uluslararası afet yönetimi modellerinden faydalanılarak, Türkiye’deki medya entegrasyonu daha etkin hale getirilebilir. Japonya ve ABD’de uygulanan erken uyarı sistemleri incelenerek, Türkiye’de sosyal medya ve mobil teknolojiler aracılığıyla afet bildirim mekanizmaları geliştirilebilir. Bu bağlamda, küresel kriz yönetimi deneyimlerinden elde edilen veriler, medya araçlarının daha etkin kullanımına yönelik stratejilerin oluşturulmasında yol gösterici olacaktır. Bu çalışma, medya araçlarının afet yönetimindeki rolünü inceleyerek, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri bağlamında kriz iletişimi süreçlerini uluslararası örneklerle karşılaştırmıştır. Sonuçlar sosyal medyanın kriz yönetiminde büyük bir potansiyele sahip olduğunu göstermektedir. Ancak, dezenformasyon, erişim kısıtlamaları ve kamu kurumlarının yetersiz entegrasyonu gibi sorunlar, kriz yönetimini olumsuz etkileyen temel faktörler olarak öne çıkmaktadır. Gelecekte medya araçlarının afet yönetimine daha etkin şekilde entegre edilmesi, kriz anlarında bilginin güvenilir, hızlı ve etkili bir şekilde yayılmasını sağlayarak afet müdahale süreçlerini daha koordineli ve verimli hale getirecektir.

KAYNAKÇA

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). (2023). *6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremler: Afet raporu*. T.C. İçişleri Bakanlığı. <https://www.afad.gov.tr> Erişim Tarihi: 10 Ağustos 2024.

Aldamen, Y., & Hacimic, E. (2023). Positive determinism of Twitter usage development in crisis communication: Rescue and relief efforts after the 6 February 2023 earthquake in Türkiye as a case study. *Social Sciences*, 12(8), 436. <https://doi.org/10.3390/socsci12080436>

Aldamen, Y., & Jaleel, D. (2024). Stimulation of the collective memory of the 1999 Turkey earthquake through the Turkish media coverage of the 2023 earthquake. *Online Journal of Communication and Media Technologies*, 14(2), e202420. <https://doi.org/10.30935/ojcm14407>

Alexander, D. (2013). *Natural disasters*. Routledge.

Apostol, E. S., Truică, C. O., & Paschke, A. (2024). ContCommRTD: A distributed content-based misinformation-aware community detection system for real-time disaster reporting. *IEEE Transactions on Knowledge and Data Engineering*.

Arklan, Ü., & Koçyiğit, İ. (2024). Afet Dönemlerinde Sosyal Medyada Dezenformasyonun Yayılımı: 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremleri Örneği. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(2), 525-546.

Asteria, D., Surpi, N., Brotosusilo, A., & Suja'i, I. (2023). Integration of local capacity building in countering false information about disaster into community-based disaster risk management. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*, 1275(1), 012028. <https://doi.org/10.1088/1755-1315/1275/1/012028>

Atalay, G. E., & Muratoğlu Pehlivan, B. (2024). Aestheticizing the Pain: A Critical Analysis of Media Representation of Earthquake Victim Children in Turkey. *Sociology Lens*, 37(1), 116-130.

Beck, U. (1992). *Risk society: Towards a new modernity* (M. Ritter, Trans.). Sage Publications.

Biswas, R. (2023). A brief overview of Türkiye Earthquake: insight into the building damage. *arXiv preprint arXiv:2305.13321*.

Can, İ. (2020). Giriş niyetine: Afet sosyolojisine alan açma çabası. İ. Can (Ed.), *Afet sosyolojisi* (ss. 15–30). Nobel Akademik Yayıncılık.

Castells, M. (1996). *The rise of the network society*. Blackwell Publishers.

Coombs, W. T. (2019). *Ongoing crisis communication: Planning, managing, and responding*. Sage Publications.

Coppola, D. P. (2015). *Introduction to international disaster management*. Butterworth-Heinemann.

Çanakçı, M., Şaşmazlar, C., & Öztürk, S. (2022). Afet ve kriz yönetiminde sosyal medyanın kullanımı üzerine bir araştırma: Twitter örneği. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11(3), 882-897.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (ÇŞİDB). (2023). *6 Şubat 2023 depremleri hasar tespit raporu*. T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. <https://www.csb.gov.tr> Erişim Tarihi: 11 Ağustos 2024

Demir, S. T. (2023). Afet Medyası ve Medya Afeti: 6 Şubat Kahramanmaraş Depreminin Anımsattıkları. *TRT Akademi*, 8(18), 709-716. <https://doi.org/10.37679/trta.1306893>

Demiröz, K. (2020). Afet kriz yönetiminde sosyal medyanın işlevselliği ve zararları üzerine bir inceleme. *Resilience*, 4(2), 293-304.

Fallou, L., Bossu, R., & Cheny, J. (2024). Prebunking earthquake predictions on social media. *Frontiers in Communication*, 9. <https://doi.org/10.3389/fcomm.2024.1391480>

FEMA. (2021). *Federal emergency management agency: Crisis communication strategy*. <https://www.fema.gov/> Erişim Tarihi: 10 Ağustos 2024

Flores-Saviaga, C., & Savage, S. (2021). Fighting disaster misinformation in Latin America: the# 19S Mexican earthquake case study. *Personal and Ubiquitous Computing*, 25(2), 353-373.

Fujimoto, T. (2023). Japan's crisis communication strategies and the role of media in disaster preparedness. *Journal of Disaster Research*, 18(3), 255-272.

Habermas, J. (1989). *The structural transformation of the public sphere: An inquiry into a category of bourgeois society* (T. Burger & F. Lawrence, Trans.). MIT Press.

Haddow, G. D., Bullock, J. A., & Coppola, D. P. (2020). *Introduction to emergency management*. Butterworth-Heinemann.

- Houston, J. B., Hawthorne, J., Perreault, M. F., Park, E. H., Goldstein Hode, M., Halliwell, M. R., ... & Griffith, S. A. (2015). Social media and disasters: A functional framework for social media use in disaster planning, response, and research. *Disasters*, 39(1), 1-22. <https://doi.org/10.1111/disa.12092>
- Houston, J. B., Hawthorne, J., Perreault, M. F., Park, E. H., Goldstein Hode, M., Halliwell, M. R., ... & Griffith, S. A. (2015). Social media and disasters: A functional framework for social media use in disaster planning, response, and research. *Disasters*, 39(1), 1-22. <https://doi.org/10.1111/disa.12092>
- Johnston, M. P. (2014). Secondary data analysis: A method of which the time has come. *Qualitative and quantitative methods in libraries*, 3(3), 619-626.
- Kayihan, B. (2024). Disaster journalism through a political economy framework: An analysis of the Turkish press coverage of the 2023 Kahramanmaraş earthquakes. *Sociology Lens*, 37(3), 348-370. <https://doi.org/10.1111/johs.12462>
- Koçyiğit, A. (2023). Olağanüstü hallerde sosyal medyada dezenformasyonla mücadele ve kriz iletişimi: Kahramanmaraş depremi üzerine bir analiz. *Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi*, (10), 68-86.
- Lindell, M. K., & Perry, R. W. (2004). *Communicating environmental risk in multiethnic communities*. Sage Publications.
- Nallen, P. (2023). Crisis mapping and social media in disaster relief: Case study of Turkey-Syria earthquake response. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 86, 103002. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2023.103002>
- Palen, L., & Hughes, A. L. (2018). Social media in disaster communication. In *Handbook of disaster research* (pp. 497-520). Springer.
- Palen, L., & Hughes, A. L. (2018). Social media in disaster communication. In H. Rodríguez, W. Donner, & J. E. Trainor (Eds.), *Handbook of Disaster Research* (2nd ed., pp. 497-518). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-63254-4_24
- Papazafeiropoulos, G., & Plevris, V. (2023). Kahramanmaraş-Gaziantep, Türkiye Mw 7.8 Earthquake on February 6, 2023: Preliminary Report on Strong Ground Motion and Building Response Estimations. *arXiv preprint arXiv:2302.13088*.
- Paton, D., & Johnston, D. (2017). *Disaster resilience: An integrated approach*. Charles C Thomas.
- Starbird, K. (2017). Examining the alternative media ecosystem through the production of misinformation. *Proceedings of the ACM on Human-Computer Interaction*, 1(2), 1-15
- Şahin, D., & Demirbilek, E. Z. (2023). Doğal afet ve kriz yönetiminde sosyal medyanın etkisi: Kahramanmaraş merkezli deprem felaketi üzerine bir inceleme. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (51), 322-333.
- Şeker, A. (2023). Verifying reports of collapsed buildings from Twitter aftermaths of earthquakes: A case study from Turkey. *Türkiye Coğrafi Bilgi Sistemleri Dergisi*, 5(2), 77-84. <https://doi.org/10.56130/tucbis.1316898>
- Şen, A. (2023). Political public relations and crisis communication of the government: The case study of the earthquake of 6 February 2023 in Türkiye. *Journal of Ekonomi*, 5(2), 70-76. <https://doi.org/10.58251/ekonomi.1352342>
- Tierney, K. J. (2019). *Disasters: A sociological approach*. Polity Press.
- UNDRR (United Nations Office for Disaster Risk Reduction). (2020). *Sendai framework for disaster risk reduction 2015-2030: Implementation guide*. <https://www.undrr.org/> Erişim Tarihi: 14 Ağustos 2024
- Vieweg, S., Hughes, A. L., Starbird, K., & Palen, L. (2010). Microblogging during two natural hazards events: What Twitter may contribute to situational awareness. *Proceedings of the SIGCHI Conference on Human Factors in Computing Systems*, 1079-1088.
- Villegas, P., & Naomi, S. (2023). Social media restrictions during disasters: The case of the February 6, 2023, earthquake in Turkey. *Digital Media & Society*, 8(4), 267-289.
- Wright, J. D., & Tierney, K. (2022). *Risk communication and public resilience: Research, policy, and practice*. Routledge.
- Zheng, L., Chen, L., Long, F., Liu, J., & Li, L. (2024). Reducing social media attention inequality in disasters: The role of official media during rainstorm disasters in China. *International Journal of Disaster Risk Science*, 15(3), 388-403. <https://doi.org/10.1007/s13753-024-00562-w>

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The role of media in disaster management has gained significant importance in recent years, with the rise of digital communication platforms. Traditional media outlets such as television and radio have long been crucial in disseminating crisis-related information, but social media platforms have revolutionized crisis communication by facilitating real-time interaction, collective coordination, and public engagement. This study examines the effectiveness of media tools, particularly social media, during the February 6, 2023, Kahramanmaraş earthquakes in Türkiye, drawing a comparative analysis with international disaster management practices. The study explores how media tools influenced crisis response, misinformation dissemination, and coordination among public institutions and civil society organizations.

The research addresses the following key questions:

- What are the functional roles of media tools in disaster management, and at which stages are they utilized?
- How was the effectiveness of media tools assessed during the February 6, 2023, earthquakes?
- What similarities and differences exist between international disaster management models and media utilization in Türkiye?

Based on these research questions, the study tests the following hypotheses:

- H1: Social media facilitates faster information dissemination in disaster management compared to traditional media, strengthening crisis communication.
- H2: The effective use of social media during disasters enhances coordination among public institutions and civil society organizations.
- H3: The extensive use of social media during the February 6 earthquakes led to the spread of misinformation, creating additional challenges in crisis management.
- H4: Media integration into crisis management in Türkiye remains more limited than in international disaster management models.

Methodology

The study adopts a qualitative research design, employing document analysis and comparative case studies. Secondary data was collected from academic databases (Web of Science, Scopus, DergiPark), reports from national and international disaster management organizations (AFAD, FEMA, UNDRR, WHO, IFRC), and social media analytics to assess the role of media in crisis communication. Thematic analysis was applied to categorize and interpret the findings, focusing on five key areas: information flow, misinformation, crisis coordination,

public engagement, and international comparisons.

Findings and Discussion:

The findings suggest that social media played a critical role in accelerating information dissemination and mobilizing public engagement during the February 6 earthquakes. X, Instagram, WhatsApp, and Telegram were used extensively for real-time crisis communication, emergency rescue coordination, and fundraising efforts. Compared to traditional media, social media platforms demonstrated greater agility in crisis response; however, challenges such as misinformation, access restrictions, and lack of centralized crisis coordination mechanisms were identified as major weaknesses.

A comparative analysis with international disaster management models revealed key differences in media integration strategies. In the United States, the Federal Emergency Management Agency (FEMA) operates a comprehensive Emergency Alert System (EAS), integrating traditional media with digital platforms for real-time public warnings. Similarly, Japan's J-Alert system enables instant crisis communication through TV, radio, and mobile notifications, preventing misinformation from spreading. In contrast, Türkiye's crisis communication was hindered by access restrictions on X and TikTok, limiting public engagement at critical moments.

Misinformation and Challenges : Despite the advantages of social media in facilitating disaster communication, the February 6 earthquakes demonstrated significant challenges associated with misinformation and digital manipulation. Misinformation was widely spread through fake rescue location reports, fraudulent donation campaigns, and conspiracy theories regarding the cause of the disaster. The lack of an official misinformation verification mechanism, such as FEMA's "Rumor Control" initiative, allowed misleading content to circulate widely, undermining public trust in crisis communication. The study highlights the necessity of fact-checking partnerships between governmental institutions, social media platforms, and independent verification agencies to mitigate the risks of misinformation during future crises.

Conclusion and Policy Recommendations : The study concludes that while social media enhances disaster communication by increasing participation, coordination, and public mobilization, its effectiveness is contingent on the presence of structured crisis communication strategies. To improve media integration into disaster management, the following recommendations are proposed:

Develop a National Crisis Communication Strategy: Türkiye should establish a nationally coordinated crisis communication framework integrating traditional and digital media. A centralized early warning system, similar to Japan's J-Alert, should be developed for instant public notifications via TV, SMS, and social media platforms.

Enhance Misinformation Control Mechanisms: The government should implement real-time

misinformation verification systems in collaboration with social media companies, similar to FEMA's "Rumor Control" initiative. Digital literacy programs should be introduced to help the public identify and report misleading content.

Ensure Uninterrupted Access to Social Media During Crises: Restricting access to social media platforms during disasters undermines public trust and hampers relief coordination. Policymakers should adopt non-disruptive regulatory approaches that maintain open communication channels.

Strengthen Media Collaboration with Civil Society Organizations: NGOs such as Ahbap played a crucial role in mobilizing aid and volunteer efforts. Institutional partnerships between public authorities and NGOs should be fostered to streamline aid coordination.

Improve Government Transparency in Crisis Communication: Delayed or unclear official statements exacerbate misinformation. Government agencies should issue frequent, transparent, and multilingual updates across all media channels to maintain credibility and prevent speculation.

Conclusion

The February 6, 2023, earthquakes provided a critical case study for evaluating the role of media tools in disaster management. While social media proved indispensable for crisis response, coordination, and public mobilization, its limitations regarding misinformation, access restrictions, and policy gaps underscore the need for a more structured and integrated media strategy in Türkiye's disaster management framework. By adopting international best practices, Türkiye can enhance the effectiveness of media tools in disaster response, improve public resilience, and build a more transparent and reliable crisis communication system.